

DAGENS FRÅGOR

Den 4 sept. 1940.

Utrikespolitiska illusioner och konstruktioner. Hos folk, vilka såsom det svenska under generationer icke haft någon djupt ingripande beröring med det världshistoriska skeendet, framträder så småningom i mycket vida kretsar ett egendomligt sätt att bedöma och taga ställning till de stora utrikespolitiska konflikterna. Man betraktar skådespelet från parkett och avger därifrån sina oförgräppliga meningar om de uppträdande. Och dessa omdömen få sällan sin prägel av något försök att utröna, vilken inverkan den ena eller andra partens seger eller nederlag kan öva på Sveriges omedelbara eller avlägsnare framtid. Man tänker icke på vilka följder som ligga inneslutna i en mer omfattande rubbning av den europeiska maktbalans, vilken under sekler varit den enda garantin för de nord- och västeuropeiska småstaternas fria tillvaro, då deras egna försvarskrafter icke visat sig tillräckliga.

I stället formas omdömena i allmänhet efter endera av två metoder. Den ena och väl vanligaste är de personliga sym- och antipatiernas bekväma, oftast på mycket ringa verklighetsunderlag grundade väg — »engelsmännen kunna sannerligen behöva litet stryk för en gångs skull» eller »tyskarna äro ett bra otrevligt folk». Den andra, som förekommer i politiskt något mer intresserade kretsar, är att efter mer eller mindre rimliga grunder överflytta sina inrikespolitiska måttstockar på utrikespolitiken. Exempelen ligga nära till hands — de folkfrontbetonade kretsarnas reaktion mot Tyskland för ett par år sedan och i motsvarande falanger på den yttersta högerkanten sättet att tala och, utan statsrådet Westmans ingripande, skriva om England ända in i dessa yttersta dagar. I intetdera fallet har något mer påtagligt försök att söka avväga Sveriges reella intressen i konflikten kunnat spåras hos flertalet av dem, som yttrat sig.

Världshändelserna under det sista året ha alldeles otvivelaktigt medfört en betydande tillnyktring i detta hänseende, åtminstone — som redan antytts — bland de förut utpräglade tyskfienderna. Hos vissa, exempelvis herr Vougt i utrikesnämnden, ha uttrycken för denna bot och bättring tett sig ganska märkliga och snarast synta mindre hedrande än det ursprungliga ståndpunktstagandet.

I stort sett torde emellertid de påtalade slagen av känslotänkande för tillfället icke vara den egentliga faran. Vida större är just nu vådan från ett annat håll, från de på historisk eller annan grund fotade illusionerna och önskedrömmarna om stormakternas handlingssätt och syften. Sådana ha alltid blommat i Sverige under de skeden, då vi ej velat eller trott oss orka göra allt, som stått i mänsklig makt, för att med egen kraft trygga rikets säkerhet. Vi ha då i stället väntat Sveriges räddning från någon makt, om vars resurser, ädelmod eller verkliga intresse vi gjort oss överdrivna eller felaktiga

föreställningar. Så förbidade vi under 1700-talet hjälpen från Frankrike, vid 1800-talets mitt från de båda förbundna västmakterna och vid 1900-talets början på många håll från det hohenzollernska Tyskland. Under 1920-talet spelade Nationernas förbund samma roll i svenskt drömliv, och under det senare 1930-talet stod väl i allmänhet England som räddaren ur nöden.

Den sist nämnda förhoppningen hörde till de mer realistiska, ty obestriddigen är ett fritt Norden för England ett viktigt riksintresse, som ej gärna offras. Därtill kommer, att de moraliska opinionerna i England på grund av folklynne och författning påverka utrikespolitiken på ett helt annat sätt än hos någon annan europeisk stormakt. Och de talade otvivelaktigt Nordens sak. Att det ej var England, som på sommaren 1939 utlämnade nordiska småstater åt Ryssland, torde ha visat sig vid de segslitna alliansunderhandlingarna i Moskva. Därmed är ej sagt, att Winston Churchill skulle anse sig ha råd att visa samma dygd nu i imperiets nöd — om chansen återkomme. Att Nordens förhoppningar på England under detta krig visat sig illusoriska, beror sålunda mindre på felbedömning av Storbritanniens politik än på vår överskattning av dess maktresurser efter femton år av Stanley Baldwins, Ramsay Macdonalds och Neville Chamberlains styre.

I innevarande stund är det en annan politisk frälsningstanke, som behärskar många sinnen i Sverige och Finland. Inför Rysslands dagligen växande europeiska maktställning är det till Tysklands beskydd, som man vill ställa sitt hopp. Tanken är naturlig. Den kan mycket väl komma att visa sig riktig. Alldeles obestriddigt äro ett fritt Finland och ett fritt Sverige värdefulla tillgångar för Berlin, om vänskapen med Moskva en gång skulle brista. Men läget är vida mer komplicerat än så. Vi förbise gärna, att en stormakt alltid har många, stundom motstridiga intressen att tillvarataga och därför kan nödgas offra ett ur dess egen synpunkt mindre viktigt för att tillgodose ett betydelsefullare. Vi tro gärna, att det, som för oss ter sig som huvudsaken, även är det för andra. När t. ex. svenska tidningar påpeka, att det ej kan ligga i Englands intresse, att Ryssland flyttar sina gränspålar i Östersjöländerna västerut, och därför förebrå Londonkabinettet, att det illa ryktar sitt värv, så länge som det ej sluter fred med Tyskland, då förbiser man, att det kan finnas sådant, som för England ter sig vida oundgängligare än vissa i och för sig sympatiska nordeuropeiska staters frihet. På samma sätt kan det — särskilt om kriget drager ut på längden — lätt tänkas situationer, då Tyskland för att rädda viktigare ting nödgas att om ock med blödande hjärta låta mycket annat gå samma väg som nyss de kära gamla tyska kolonierna i Riga och Reval.

Ej heller bör det glömmas, att ledande kretsar i Tyskland, exempelvis den nuvarande utrikesministern och framskjutna militärer och storindustriella, av allt att döma satt in mycket på den ryska vänskapen och av både personliga och sakliga skäl kunna tänkas vara benägna att bevara den, även om det nuvarande tvångsläget skulle

upphöra. Hitler har själv gång på gång uttalat sig i denna riktning, och tröttheten efter ett stort krig skulle förmodligen också motverka tendenser till att aktualisera motsättningar, som kunna inveckla riket i nya vittutseende företag. Ur tysk synpunkt öppnar otvivelaktigt också en varaktig vänskap med Ryssland mycket lockande perspektiv, särskilt på det ekonomiska fältet.

På håll, där man önskar, att Sverige skall underordna sig det tyska blocket, försöker man ge sina förhoppningar ett historiskt stöd för att kunna prångla ut dem med förhöjd valör. Man hävdar, att Sverige—Finland och Tyskland av ålder ha en gemensam uppgift som Europas förkämpar i österled. Denna uppgift kan, säger man, snart åter väntas bli aktuell. Till denna historiesyn är åtskilligt att anmärka. Det är riktigt, att Sveriges mest omfattande och mest bestående insats ur *världshistorisk* synpunkt har varit vakten i öster. Men detta innebär icke, att denna uppgift har fyllt hela *Sveriges egen* historia. Vi ha icke alltid ostörda fått fullgöra vårt värv i Västerlandets tjänst. Från andra håll ha hot riktats mot vår urgamla frihet. Med tider, sådana som medeltidens början och 1700-talet, då vakthållningen på andra sidan Östersjön fyllde den svenska statens tillvaro, växla andra, då det var jämförelsevis lugnt på Karelska näset och kampen för rikets tillvaro i stället gällde de faror, som hotade från juden och mecklenburgarna, från lybeckarna och kejsaren, från Napoleon och från den tyska 1800-talsnationalismen. I de dusterna ha vi av naturliga skäl fått vår hjälp — när vi alls fått någon — ej från söder utan från väster, från Holland, från Frankrike och från England. Ur *svensk* synpunkt är den ena uppgiften ej förmer än den andra, och vår största insats i nyare tid är genom Gustaf II Adolf gjord mot söder, ej i österled.

Men om förenklingen av den svenska historien till en oavbruten front mot öster är begriplig, ehuru oriktig, är det så mycket svår-förståeligare, då man vill ge oss Tyskland till kamrat vid den sekelgamla vakten. Tvärtom är det få drag i Preussen-Tysklands historia, alltsedan hohenzollrarna först framträdde som en världshistorisk maktfaktor, som äro mer ihållande och karakteristiska än vänskapen mellan Berlin och Moskva, ej sällan just på Sveriges bekostnad. Den vänskapen var ett av de svåraste hinder, som mötte Carl XII i hans storslagna kamp mot östern, och den blev en av huvudorsakerna till det svenska stormaktsväldets fall. Efter ett kort avbrott vid 1700-talets mitt kom förbundet mellan Fredrik den store och Katarina, det farligaste hotet mot Sveriges frihet under seklets senare del. Och under så gott som hela 1800-talet var den i Polens delningar och befrielsekrigens gemensamma kamp beseglade alliansen mellan Rysslands tsarer och Preussens konungar en av de viktigaste och mest konstanta faktorerna i Europas historia. Den vänskapen var Bismarcks viktigaste redskap i hans enhetsverk, och den värdades av honom till hans fall. Den utgjorde i det längsta ett viktigt inslag i Wilhelm II:s irrande statskonst, och den dök upp igen i Rapallo omedelbart efter världskriget. Den återknöts 1939 efter några få års

avbrott, under vilka den nitiskt vårdats i inflytelserika tyska kretsar. Det finns få diplomatiska förbindelser, som äro äldre och historiskt bättre grundade. I jämförelse därmed var västmaktskombinationen England—Frankrike en sen och traditionsvidrig konstruktion.

Inga traditioner äro dock eviga, och intet historiskt förlopp upprepas oförändrat. Tiden kan nu omsider vara inne för nya konstellationer. Men det är skäl att varna mot att bygga sina förhoppningar på feltolkade eller oriktiga fakta.

Om man konstaterar, att den tysk-ryska vänskapen är gammal och naturlig, är därmed intet klander riktat mot någondera makten. Tyskland och Ryssland ha egna intressen att vårda, och icke Sveriges. Men det är skäl att minnas, att Sverige och Finland ytterst icke äga något annat säkert stöd att lita till, än det de kunna skänka varandra, om de utnyttja alla sina krafter. Alla andra förhoppningar och spekulationer kunna lätt föra vilse, men det är riksledningens plikt att fördomsfritt söka draga gagn av de konjunkturer, som kunna yppa sig.

De som Sedan partierna ordnat sina linjer före valslaget den gå.

15 september, kan man få en överblick över de avgående andrakammarledamöternas både kvantitet och kvalitet. Det kan knappast hävdas, att parlamentsledan gripit parlamentarikerna, trots att det på sistone varit riksdag nästan året runt. Vi ha nämligen ej kunnat finna, att flere än 27 av sagt sig; det är dessutom ingalunda säkert att samtliga dessa avsägelser varit ett uttryck för viljans frihet. Då i detta tal inräknats de fyra, som enligt uppgift skola gå över till första kammaren, är det alltså blott var tionde andrakammarledamot, som ej återfinnes på de aktuella listorna. Givetvis åstadkommer valet vissa mandatförskjutningar, hur ekumenisk valstriden än upplagts, och även i de fall då mandatsiffran blir oförändrad kan partiet självt genom listkonkurrens eller genom omflyttning av namn på listorna slå ut någon förutvarande. I genomsnitt brukar antalet nya hålla sig omkring 50 å 60, och även med relativt små förskjutningar kan denna siffra enligt de stora talens lag nu upprepa sig.

Av avsägelserna hänföra sig tio till högern, tolv till socialdemokraterna, två till bondeförbundet (hrr Eriksson i Toftered och Johansson i Tväråselet; hr Gardell i Gans, som tidigare av sagt sig, har åtrat sig och uppträder nu med egen lista), två till folkpartiet (dir. Bäckman i Stockholm och plåtslagarmästare Malmqvist i Tranås) samt en (hr Herou) till socialisterna. I förhållande till gruppernas storlek är avgången inom högern vida större än inom andra partier, men det är en gammal erfarenhet att omsättningen eller förbrukningen av personer är störst inom detta parti. Bondeförbundets personstabilitet kan deduceras ur den mångåriga erfarenheten, att riksdagslantmän ogärna lämna mandat av andra skäl än mycket hög ålder, mycket svår sjukdom eller mycket tvingande nyemission. I någon mån gäller detsamma om förutvarande kroppsarbetare, så

Dagens frågor

fram de ej erhålla sådana kommunala eller andra uppdrag, vilka icke gärna låta förena sig med riksdagsmannaskap. Vad folkpartiet beträffar undergick det vid 1936 års val en större personlig förnying än på länge, och detta förklarar väl att nästan alla äro villiga att städsas för en ny period.

Bland högerns män övergår fil. d:r Ivar Anderson efter avflyttningen från Norrköping till första kammaren. Han har nog varit andrakammarhögerns mångsidigaste man och en av riksdagens få allroundpolitiker. Efter att under sina första år ha såsom »unghöger» betraktats med obligatoriskt misstroende har han så småningom tack vare sin saklighet vunnit en osedvanligt stor auktoritet i kammaren. Fastän flyttning mellan kamrarna ofta varit riskabel för en framskjuten politikers ställning, torde dock Ivar Anderson näppeligen behöva frukta ombytet. Efter 21 riksdagar och nyss fyllda 70 år avgår professorn, förre statsrådet Cläs Lindskog. En så orädd man som hr Lindskog har givetvis aldrig kunnat undgå många heta duster i kammaren. Men hans oräddhet har varit hans styrka. Han har varit en av kammarens få kulturpersonligheter, likaså en av dess få verkligt eleganta och vassa klingor. Hans och hr Engbergs uppgörelser voro en gång i tiden små debattevenemang; en ödets skickelse gör att bägge kämparna samtidigt lämna stridsplatsen. Med 33 riksdagar på nacken drar även den med hr Lindskog jämnåriga direktör Edvard Lithander sina färde. Liksom sin fader, den trägne senatoren, har Göteborgs »sir Edvard» representerat sin egen typ: pliktrogen, oförskräckt, envis och karaktärsfast har han stritt för sin gammaldags konservatism, där framför allt monopol varit lysta i bann; denna strid har icke anlagts med finslipade intellektuella vapen utan har förts med det sunda köpmannaförståndets rätt, och den har präglats av ett soligt gemyt, som kammaren senterat. Näringslivet förlorar två andra erfarna representanter i bankoutskottets förre vice ordförande, disponent Edvin Leffler i Kinna (20 riksdagar) och flottningsdirektören Nils Sandström i Nyland (14 riksdagar).

Bort drar även den 74-åriga Nilsson i Antnäs, högerns pionjär i det förr helradikala Norrbotten, på gamla dar tillbakadragen och fridsam men tidigare en kärv folktalare av bland lantmannapolitiker osedvanligt snitt. Hans åskande temperament på talarestolen och hans flammande hänsynslöshet i striderna med Norrbottenskommunisterna sökte sin like. I olikhet med många andra bondepolitiker älskade han aldrig kompromisser, allra minst i försvarsfrågan. En helgjutnare nationalist än Antnäs har knappast stigit fram ur bondeled under de sista årtiondena. Bland övriga högerlantmän avgå tre äldre, nämligen hrr Casenberg (29 riksdagar), Johansson i Krogstorp (22 riksdagar) och Persson i Grytterud (14 riksdagar), alla tillhörande den försynta typen; den kloke och godhjärtade Arthur Casenberg har nedlagt kanske sitt största arbete som dalslänningarnas kommissionär i Stockholm — en gammal ingalunda oviktig riksdagsuppgift — och det sades på sin tid, att hans telefonräkningar i riksdagen voro högre än t. o. m. Kullagerchefen Prytz'.

På den socialdemokratiska sidan övergår landshövding Engberg till första kammaren för sitt nya hemläns valkrets. Innan han 1932 blev statsråd var han ett av andra kammarens ständiga stormcentra; därefter har han sträckt sin flykt till högre sfärer än kammarpolitikens. Sedan redaktör Z. Höglund bestämt sig för att viga den återstående delen av sitt oroliga liv åt Stockholmskommunen, förlorar andra kammaren i honom ett av sina mest emotionella element; hans agitatoriska stämman har sällan saknats vid de stora paraddagarna, medan hans insatser i praktiskt politiskt arbete varit mera osynliga. Den tredje demissionerande av partiets förstaplansmän är generaldirektör Leo (24 riksdagar), tidigare under sin verksamhet i första lagutskottet beryktad som socialdemokratiens »naturjurist» men efter sin utnämning till chef för byggnadsstyrelsen tydligen mera intresserad av byggnadskonst än av rikspolitik och det hopskrumpna arv, han som socialiseringsnämndens sekreterare efterlämnat. Mindre kända utåt men massiva kuggar i riksdagsmaskineriet ha varit lantbrukare Johansson i Björnlunda (tidigare Uppmälby) och snickaren Jansson i Falun, bägge med 34 riksdagar bakom sig. Den förre har under ett dussin år varit ordförande i jordbruksutskottet och den senare under ännu längre tid ordförande i statsutskottets tredje eller socialavdelning. De ha icke tillhört svärmandarnas eller bildstormarnas flock, och de ha kanske nått sina positioner främst därför att de voro bland socialdemokratiens pionjärer. Men de ha lärt sig sina stycken och kunnat sina riksdagsfack. De ha i sin saktighet och plikttrohet varit goda skott på folkstyrelsens träd, och de ha varit förnämliga representanter för svensk bonde- och arbetarekultur. Såsom betecknande för hr Janssons i Falun försiktighet har det sagts att han icke satte sitt namn under ett betänkande med något utländskt lånord, om icke en opartisk person först klarlagt dess innebörd. Andra socialdemokrater, som avgå, äro ålderspresidenten Borg i Skutskär (37 riksdagar), lägenhetsägaren Uddenberg (34 riksdagar), samt den skånskt godmodige men också hetlevrade konduktören och riksdagskåsören Lovén (28 riksdagar). Försvinner gör även den till åren komna fru Agda Östlund (21 riksdagar), den sista kvardröjande av den uppsättning kvinnor, som 1921 efter författningsuppgörelsen kunde inväljas i den folkvalda kammaren.

Givetvis kan ytterligare en eller annan bemärkt eller inflytelserik medlem falla igenom, men i regel äro kammarens huvudfigurer garderade genom att vara placerade på säker plats. Hr Flyg och några kommunistkoryfäär sitta dock så osäkert som de böra. Till de personförändringar, som på grund av avsägelser eller valutgången inträffa, böra också läggas de förluster, som andra kammaren lidit genom att tre av dess mest kända och skickliga debattörer — socialdemokraten Råstock, folkpartisten Jeppsson och högermannen Lundqvist i Rotebro — nyligen avgått, den förstnämnda med döden och de bägge andra sedan de utnämnts till landshövding respektive byråchef. Det är nog ingen överdrift att säga, att Anders Råstock i kammaren lämnat efter sig ett tomrum större än någon ledamot på många

år. Denna banvakt från Bergslagen var den frejdigaste och ursprungligaste av de män, som socialdemokraterna vid det demokratiska genombrottet skickade till folkrepresentationen. Han var den arbetsamme, mångkunnige och begåvade praktikern, som visserligen uppträdde synnerligen lojalt mot partiledningen men aldrig bekajades av någon vördnad för kammardoktriner. Ännu mer än politikern minnes man den storsinta och generösa personligheten Råstock. Som talare var han framför allt polemikern, som måste liksom ha en motståndare att hålla i kragen för att det skulle bli en fest för honom att yttra sig; men trots sin impulsiva och hejdlösa stridsglädje hade han endast vänner bland motståndarna. Det fanns mycket storsvenskt hos Råstock; och det forsade kanske aldrig fram så starkt som en kväll i andra kammaren för några år sedan, då socialdemokraterna hävde anslagsblockaden mot skytterörelsen till den folkfrisinnade hr Dahlbäcks stora besvikelse; då höll den myndige statsutskottsordföranden ett ljungande strafftal till Jönköpingsborgmästaren, ty någon jolmig pacifism förlikade sig ej med Råstocks patriotism. Och i sin förkärlek för etatistisk näringspolitik — där Sveagruvan på Spetsbergen en gång i tiden var hans ögonsten — var han nog i grund och botten mera en hatt och en merkantilist än en socialdemokrat och allra minst en marxist — fader Marx fördömde ju allt som inte sträckte sig ända till socialisering.

Det är icke tu tal om att inte andra kammaren efter årets val till följd av alla dessa personförändringar i hög grad förlorar sin gamla fysiologi. Ledarna stanna visserligen kvar men många av männen näst intill gå. Och deras avgång kan betyda en ny förskjutning av makten och allmänhetens intresse till första kammaren.

**Titel-
bekymmer.** Den kampanj för Ni-reformen, som professor Erik Wellander startade för några år sedan, synes ha runnit ut i sanden. Erik Wellander har emellertid med sin agitation ställt sig i raden av de kloka män, Lars Johan Hierta, Louis de Geer och andra, som kämpat en god kamp för denna hopplösa sak. De initiativ från ämbetsverk och skolor, som han förutsatte, ha tydligen uteblivit. Vad skolorna beträffar, så inlade en övervägande majoritet av lärarkåren redan från början sitt veto mot att man skulle använda Ni inom skolorna, och om någon enstaka lärare sökt för sin del införa reformen, har försöket säkerligen saboterats — av lärjungarna. Så stor är konvensansens makt bland det svenska folket. I själva verket finns det emellertid ett par avgörande hinder för att det behjärtansvärda förslaget skall bli verklighet. Det första är de tidigaste barnomsintrycken. Måhända är det numera vanligare än förr, att barnen säga du till föräldrarna, men allmänt är i varje fall icke detta bruk. Om barnen icke säga du, Ni eller — som i vissa trakter är brukligt — I till dem, de först träda i beröring med, blir det för dem naturligt att använda något annat ord i tilltal: pappa och mamma, far och mor, farbror, tant, magistern, fröken, Karlsson, Erik o. s. v. Och det sitter sedan i för livet. Men det finns ett kanske ännu större

hinder för Ni-reformen. I själva verket har ju majoriteten av det svenska folket redan ett allmänt tilltalsord, nämligen »du». Det användes inom arbetarklassen och allmogen, bland ungdomen, av sportsmän o. s. v. Att få alla dessa, för vilka »du» faller sig naturligt, att övergå till Ni, torde vara omöjligt. Samlingen kring Ni skulle alltså endast gälla en mycket begränsad del av folket — och just den, där var och en gärna har sin egen mening om saker och ting. Då åter en allmän samling kring »du» åtminstone för närvarande är utesluten, få vi säkert ännu länge dragas med den förbistring på området, som är ett tråkigt drag i svensk sammanlevnad.

Härav följer detta överdrivna intresse för titlarna, som finns hos vårt folk. Titelsjukan får alltjämt ny näring. Även i en tid, som borde ha allvarligare ting att syssla med, har denna besynnerliga åkomma dykt upp. I en av våra större tidningar har under röt månaden tagits upp en diskussion om notarietiteln, som någon beskäftig reformator velat ha avlyst från våra ämbetsverk. Debatten väckte till nytt liv den gamla frågan om en förbättring av adjunktstiteln. Om allt detta vilja vi endast säga, att en titel, som användes, icke bör i onödan avskaffas, och att en kår, som är missnöjd med sin benämning, bör försöka hitta på en splitterny titel hellre än att göra anspråk på en, som av gammalt är knuten till en annan ämbetsgrupp. En titel har i regel det anseende, som innehavaren ger den — den ena kan vara så god som den andra. Därför finna vi det i allmänhet ganska meningslöst, att staten som ett slags belöning tillägger en person en titel, som icke motsvarar hans verksamhet. Förr var det rätt vanligt, att en framstående affärsman upphöjdes till kommerseråd; detta bruk är visserligen avskaffat, men ännu är det nästan regel, att en officer vid avskedet flyttas ett pinnhål högre än det han stått på under sin aktiva verksamhet: kaptenen får majors avsked, översten blir generalmajor o. s. v. Ett ganska allmänt fall är också utnämningen till professor honoris causa. Vartill tjänar egentligen detta bruk? Professor betyder i vårt land innehavaren av en lärostol vid universitet eller högskola eller en som har chefsplats vid vissa vetenskapliga institutioner. Om nu en bibliotekarie, en läroverkslärare, en rabbin eller en präst upphöjes till professor, så kan hans nya titel bli missvisande, och den kan rentav i viss mån innebära en ringaktning mot den verksamhet han egentligen utövar. Värre är, att dylika hedersbevisningar lätt få över sig en prägel av godtycke och belöning för personligt välförhållande. Exempel saknas icke — särskilt från en kulturregim, som icke ligger alltför långt borta. Och så uppstår det lätt en »chambre des refusés». Man kan t. ex. undra, varför titeln undanhållits vår nu levande ypperste folkliga historieskrivare, under det att så många mindre profeter hugnats med densamma. Det enda fall, då en utdelning av professors namn, heder och värdighet synes oss motiverad, är då en förtjänt akademisk lärare genom ogynnsamma konjunkturen icke kunnat nå en professur, vartill hans akademiska verksamhet och vetenskapliga

Dagens frågor

kvalifikationer väl meriterat honom. Något olika ställer sig saken enligt vår mening med hedersdoktoratet. »Doktor» är ju icke benämning på ett yrke utan en lärdomsgrad, och denna kan ofta vara väl motiverad även för en person, som inte vunnit den på den vanliga vägen. Det är blott synd, att doktorstiteln har en så mångskiftande användning, att man icke utan vidare vet vad den betyder; de flesta tro väl, att en som kallas doktor är läkare. En lösning av alla besvärliga titelfrågor vore väl, om var och en icke blott sin syssla sköter utan även tituleras på ett sätt, som anger hans syssla. Allra bäst vore det ändå, om folk inte tillmätte titlarna så stor betydelse som vanligen sker. Men därmed äro vi tillbaka till frågan om ett gemensamt tilltalsord, och den frågan är väl lika olöslig som drickspenningssystemets avskaffande, gemensamma måltidstimmar eller försöket att hitta på något bekvämare sätt att hälsa än att dra av sig mössan i trettio graders köld.

Johan Banér Stormaktstiden och stormaktsandan börjar i våra **och vår tid.** dagar få förnyad aktualitet och framstå som en historisk tillgång av nyttighetsbetonat värde. Den generation, som i förtröstan till mänsklighetens utveckling trott den eviga fredens tid vara i antågande och därför med likgiltighet eller ringaktning betraktade forna tiders krigare och statsmän, har fått ändra inställning. Det är som om de bistra gamla herrarna kommit oss närmare. Vi börja förstå deras insatser och betydelse på ett helt annat sätt än förut, och vi önska att nutidens svenskar vore besjälade av deras kraft och offervilja.

Och vi fråga oss efter anledningen till att det lilla och oansenliga Sverige kunde vid 1600-talets mitt skapa ett stormaktsvälde vid Östersjön. Man kan anföra många allmänna omständigheter, som verkade pådrivande på utvecklingen. Men utom dessa fanns en annan faktor, som dominerade händelseförloppet, nämligen personligheterna, ledarna, föregångsmännen. I detta hänseende intar stormaktstiden en särställning. Aldrig förr eller senare har vårt land fostrat en sådan rad av framstående politiker och ypperliga krigare. Ju större svårigheterna voro, desto större blev resningen på våra ledare. Gustaf Adolf, Axel Oxenstierna, Johan Banér och Lennart Torstensson bilda en kvartett, som vår tid har alla skäl att både ära och taga exempel av. Vad dessa visade i fråga om hård utbildning, stark ansvarskänsla, tankens skärpa och okuvlig själsstyrka, det står som toppunkten av svensk prestationsförmåga.

Dessa reflexioner äro närmast föranledda av krigsarkivarie Birger Steckzéns föregående höst utkomna monografi över Johan Banér. Därigenom att författaren lyckats i sin strävan att fånga även det mänskliga hos Banér, har han gjort det möjligt för oss att komma denna fascinerande krigartyp inpå livet. Samtidigt har han med en i vår historiska litteratur ganska sällsynt berättarkonst i djärva och träffsäkra penseldrag målat upp den miljö, i vilken Banér lever och verkar och därigenom på ett ovanligt verkningsfullt sätt tillrätta-

lagt möjligheterna för ett studium av personlighetens inflytande på det historiska skeendet.

Banérns liv var sannerligen ingen dans på rosor. Han fick starta som barn med att på späda gossexlar bära tyngden av sin faders nesliga avrättning. Hans militära utbildning gick i en utomordentligt hård skola, som från början gjorde honom förtrogen med krigets natur — ansträngningar, fara och död. Hans mannaår voro en enda våldsamt kamp med alla fältlivets friktioner och svårigheter, och hans tidiga död skedde under ackompanjemang av för rikets öde avgörande hektiska rådslag och påfrestande strider.

I en serie av ovanligt expressiva satser har författaren fångat innebörden av begreppet fältherregeni, som han icke tvekar att i fullaste utsträckning tillämpa på Banér. Han hade det sjätte sinne, som lät honom ana svagheten i motståndarens ställning och upptäcka brister, osynliga för ett vanligt öga. Samtidigt ägde han djärvt och mod att gripa chansen och taga på sig ansvaret för väldiga avgöranden. Endast en man med stor själsstyrka kan våga detta och sedan hålla ut även då riskerna växa och nederlaget synes hota. Det är framför allt i skildringen av Wittstocksslaget, som dessa drag bli så påtagliga och övertygande.

En sida av Banérns karaktär, som kan förefalla överraskande, är hans religiositet. Den hade grundlagts i barndomen av hans fromma moder och den följde honom livet igenom. Ur ett torrt och sakligt affärsbrev, skrivet kort före slaget vid Breitenfeld, får man veta, att Banér till sin själs hugsvalelse lät anskaffa en evangelisk bibel i så litet format, att han kunde bära den i fickan.

Samtidigt som författaren låter oss stifta bekantskap med fältherrens många stora och positiva sidor, låter han sig angeläget vara att icke fördölja hans svagheter — maktlystnad, våldsamt, ofördragsamt och brist på sinnets balans. Därigenom blir bilden starkt levande och allmängiltig och dess aktualitet påtaglig ända in i våra dagar.

Då Steckzén gör gällande att de väldiga politiska resultaten för Sveriges vidkommande främst vunnits genom militära maktmedel och att krigaren därför bör tillerkännas sin givna plats i det sammanhanget, kan han nog räkna på instämmande i vår tid, då vårt folk så starkt känner, att vi när som helst åter kunna bli nödgade att med vapenmakt försvara vad vi äga. Icke minst känna vi behovet av starka ledare.

Banérns själasörjare gav sin herre följande karakteristik: »Was er redete, das hatte Hände und Füsse. Was er kommandierte, das hatte einen gewaltigen Nachdruck.» Bättre kan ej i få ord uttryckas, huru de män skola vara beskaffade, till vilka ett folk vill lita sig i hårda tider.

Bland de många utsökt väl valda illustrationer, som pryda arbetet, finnas avbildningen av två kompanifanor, tillhörande Johan Banérns livregemente. Den ena bär inskriften: »Vincere aut mori» (segra eller dö), den andra »Pro religione, lege et grege» (för religionen,

lagen och folket). Orden ha ingen falsk klang. De utgöra den ideella bakgrunden till vårt folks insatser fordomdags och de kunna tjäna som devis även för våra dagars svenskar.

Gustaf Petri.

Lettlands väg till Sovjet. Då den »ömsesidiga biståndspakten» mellan Sovjet och Lettland ingicks den 5 oktober i fjol gjorde sig statspresidenten Ulmanis och utrikesministern Munters all möda att framhäva den klausul i fördragshandlingen, där Sovjet lovat avhålla sig från all inblandning i letternas inrikespolitiska angelägenheter. Gång på gång underströks sedermera samma sak från officiellt håll i tal och press i den lofvärda strävan att framställa det ingångna fördraget som vilande på en grund av verklig jämställdhet parterna emellan. Från Ulmanis' sida var det möjligen också ett försök att låta Moskva förstå, att letterna kunde komma att i desperation sätta sig till motvärn, om de dreves för långt. Tydligen fick han emellertid inte regeringen och arméledningen med sig. Alltnog, det är betecknande för den ryska politiska regikonsten, att man i juni detta år, då tiden ansågs mogen för nästa aktion mot de baltiska staterna, lät anklagelsen mot den lettiska regeringen gälla endast en utrikespolitisk fråga. Ryssarna gjorde som bekant gällande, att den lettisk-estniska militäralliansen av år 1923 och 1934 stod i strid mot biståndspaktens anda och alltså bort annulleras. Detta hade icke skett, utan de estniska och lettiska regeringarna hade fastmer »ökat hotet» mot SSSR genom att indra Litauen i alliansen och söka locka Finland över i den. Alltså riktades anklagelsen i form mot den lettiska regeringen i sin helhet — icke mot statspresidenten ensam, vilken ju dock hade den reella makten, och vilken endast med yttersta motvilja torde ha böjt sig för den hårda nödvändigheten att ingå 1939 års biståndspakt. Den lettiska regeringen måste avgå. Och sedan följde av sig självt, att den nya ministären skulle bestå av ryss-sympatisörer. Därmed voro slussportarna öppnade på vid gavel för det ryska inflytandet på alla områden. En genomgripande omgestaltning kom snabbt i gång. Regeringen dikterade det ena beslutet efter det andra, och statspresidenten hade endast att kungöra dem.

De förändringar, som redan före den officiella anslutningen till Sovjet genomfördes eller ställdes i utsikt på det ekonomiska, sociala och förvaltningstekniska området, voro i själva verket av så genomgripande art, att föga kom att återstå av det totalitära Lettland, vars uppbyggnad i rask takt pågått sedan Ulmanis' statskupp i maj 1934. De nya regeringsmedlemmarna anslogo genast från början en hätsk ton gentemot det gamla systemet och hade föga förståelse till övers för sina föregångare. Sålunda yttrade exempelvis ministern för samhällliga ärenden, P. Blaus, då han som den förste av de nytillträdande ministrarna uppträdde med ett utförligare offentligt tal, att man i den gamla regeringens verksamhet »förgäves söker efter något, som vittnar om att den skulle räknat med den stora massans intressen eller respekterat den sociala rättens principer». För den som

känner lettiska förhållanden är överdriften i ett dylikt omdöme utan vidare uppenbar.

I den nya ministärens spets ställdes en dittills tämligen okänd professor A. Kirchensteins, och i densamma ingingo för övrigt ett påfallande stort antal journalister och litteratörer. Det var därför ganska naturligt, när Blaus på sin lista över nödvändiga reformer i första rummet satte återinförandet av det talade och tryckta ordets frihet samt »oinskränkt» (jfr nedan!) föreningsrätt. Därvid uteslöt han tydligen å priori den möjligheten, att det skulle kunna komma att existera en mot den nya regimen kritisk tidningspress. Han poängterade uttryckligen i sin kommentar, att pressens två huvuduppgifter måste bli att hjälpa och stödja regeringen samt att bidra till utvecklingen av ett intimare vänskapsförhållande till den mäktiga grannen i öster, utan vars bistånd Lettland enligt den i hast införda nya terminologien vore dömt att gå under. Som en följd av den nya pressfrihetens proklamerande började omedelbart flera nya tidningar — alla rent kommunistiska — utkomma i Riga; de mest betydande voro Cina (Tsinja = kamp), den radikalaste av alla, samt Komunists. I detta sammanhang kan också nämnas, att åtgärder genast vidtogos för att underlätta införandet av sådan rysk litteratur, som tidigare varit förbjuden, samt att frigiva inhemska arbeten, vilka av en eller annan anledning varit uppförda på svarta listan. Tämligen snart visade det sig, att vad som tillerkänts pressen ingalunda var rätten att tänka fritt: man skulle tänka rätt, d. v. s. kommunistiskt. Flera publikationer, däribland kultusministeriets Latvijs skola, fingo inom kort stifta bekantskap med indragningsmakten, då de visade sig icke alls ha förstått, vad som kräves av ett kommunistiskt organ. Ett sådant skall, enligt vad som tillkännagavs från högsta ort, »endast till formen vara nationellt, men till andemeningen internationellt».

Efter likvideringen av det lettiska parlamentet — saeiman — i samband med statskuppen 1934 inrättades efterhand ett antal kamrar — lantbrukskammaren, arbetskammaren, konst- och litteraturkammaren etc. — vilka skulle utgöra ett slags ersättning för folkrepresentationen men som fingo föga reell makt; de voro snarast församlingar med rådgivande makt och organisationstekniska uppgifter. Dessa kamrar, av vilka den sista först helt nyligen trädde i funktion, skola nu efterhand upplösas. Men man har betonat vikten av att deras arbete fortsättes i annan form. (Detta kan ju tas som ett halvt erkännande av deras berättigande.) Framför allt var man ivrig att snarast möjligt upplösa arbetskammaren, vilken var ämnad att ersätta bl. a. de fackliga arbetarorganisationerna. Arbetarna skulle få tillbaka sin rätt att organisera sig. På varje arbetsplats har inrättats ett särskilt s. k. »arbetarråd». Karakteristiskt nog tillåtas emellertid icke sådana råd bland de statliga institutionernas tjänstemän. I arbetarråden ingå 3—13 representanter, beroende på de anställdas antal. Rådets uppgift är att vaka över arbetsdisciplinen, belöna goda arbetsprestationer (stachanovsystemet!), bedriva information angående

Dagens frågor

regeringens avsikter och beslut samt att vaka över att »inget skadligt ryktessmideri bedrives på arbetsplatserna». En annan uppgift för dessa råd är att verka som förlikningskommissioner, då konflikt hotar att uppstå mellan företagens ledning och de anställda. De representera även i övrigt arbetarna inför arbetsgivaren och de statliga myndigheterna, avsluta kollektivavtal, vaka över iakttagandet av arbetarskyddslagen etc. Denna senare har utarbetats under den föregående regimen, delvis med den svenska arbetarskyddslagstiftningen som förebild.

Alla dessa nyheter infördes omedelbart efter regeringen Kirchensteins' tillträde. Emellertid ansåg man det inte vara tillfyllest att ge dessa så att säga ideella koncessioner åt arbetarna. Man måste komma med något mer reellt för att visa, att man verkligen ville deras bästa. Till den ändan förordnades omedelbart om vissa löneförhöjningar för de sämst betalda, och en minimilön fastställdes, gällande för hela landet. Denna löneförhöjning torde närmast avse att kompensera den genom de onormala förhållandena ute i Europa inträdda varuprisstegringen. Den nya lagen gäller arbetare inom hantverket, handeln och industrin, transport- och byggnadsväsendet och innebär, att varje löntagare, som hittills arbetat för 25 santim (cirka 20 öre) i timmen eller ännu mindre, erhåller 20 % löneförhöjning och garanteras en minimilön av 30 santim i timmen för kvinnor, 40 santim för män. Samma procentsats tillämpas för löner på 26—75 santim i timmen. Arbetare med en timpenning på 76 santim—1 lats få 15 % tillägg; för högre timpenning än 1 lats beräknas ingen höjning.

Regeringen Kirchensteins lade från början särskilt an på att vinna industriarbetarna och med dem jämställda. Något annat var ju för övrigt icke att vänta. Bönderna ansågos ha orättvist gynnats under den föregående regimen, vilken hade sitt säkraste stöd just bland befolkningen på landsbygden (Ulmanis var själv utbildad agronom). Därifrån rekvirerades elittrupperna i hemvärdet, vilket framvuxit under Ulmanis' ledning och ansetts mer pålitligt nationalistiskt än armén. (Liksom de motsvarande organisationerna i Estland och Litauen upplöstes det lettiska hemvärdet, aizsargi, så fort sovjetstyret skaffat sig en tillräckligt stark position.) Som bevis för den orättvisa skillnad, som tidigare skulle ha gjorts mellan lant- och stadsbefolkningen, anförde man bl. a., att endast den senare pålagts den nyaste extra krisskatten, medan landsbygden sluppit helt undan. Denna skatt avskaffades nu helt och hållet. Vidare utlovade man till arbetarnas bästa det strängaste övervakande av att åttatimmarsdagen noggrant skulle komma att iakttagas, även då det gällde säsongarbeten etc.

Efter Lettlands formella anslutning till Sovjetunionen, om vilken skall talas mer i det följande, grepo sig myndigheterna an med att utplåna de ännu bestående resterna av »storbondesystemet». Några storgods funnos visserligen ej, då nämligen jorden redan år 1920 vid en genomgripande agrarreform uppdelades i smålotter, varvid ingen

enskild tilläts inneha större gårdar än på 50 hektar. De flesta voro för övrigt långt mindre. Enligt kommunistisk uppfattning är emellertid också 50 hektar för mycket, och stödjande sig på en regeringsdeklaration av den 22 juli i år, enligt vilken all jord betraktas som folkets egendom, lade regeringen upp en särskild jordfond, i vilken skulle ingå: 1) all jord, lämplig för lantbruk, vilken staten icke har absolut behov utav för andra ändamål; 2) all kyrko-, församlings- och klosterjord, oberoende av dess areal; 3) den del av enskilda ägares jord, som överstiger 30 hektar. »Statens fiender» och »jordspekulanter» skola frångå all jord överhuvud taget. De på så sätt disponibla områdena komma att utnyttjas dels till att bilda helt nya jordbruk, dels till att utvidga sådana, vars areal understiger 10 hektar. Om några kollektivjordbruk (kolhoser) säges i lagen ingenting, och enligt order från Moskva skola sådana ej organiseras, förrän befolkningen övertygats om deras förträfflighet och själv tar initiativet därtill. En dylik politik är säkert den enda förnuftiga, när det gäller Lettland. Den lettiska bonden är och har sedan hedenhös i själ och hjärta varit en lika fullt utpräglad individualist som den svenske, har alltid hållit styvt på sin äganderätt och har i allmänhet icke varit benägen att bilda byalag. Att gå alltför brådstörtat tillväga med kollektiviseringen skulle sålunda med all säkerhet stött på segt motstånd, kanske rent av gett upphov till sabotage och oroligheter.

Jämsides med jordens nationalisering har man genomfört statens övertagande av banker, bolag och större industriföretag, till antalet cirka 800, däribland också några svenska. I tur stå nu fastigheter i städerna samt mindre affärsföretag.

Efter statskuppen 1934 tillätos inga politiska partier att existera i Lettland, och föreningsrätten överhuvud var betydligt kringskuren. Att exempelvis kommunisterna dock hade sina hemliga organisationer och bedrev ett tidvis rätt intensivt propagandistiskt arbete, var allom uppenbart. Med tämligen jämna mellanrum kom polisen sådana organisationer på spåren, och medlemmarna — mest ungdomar i åldern 18—25 år — ådömdes längre eller kortare straff. För dem utfärdades genast efter ryssarnas inmarsch amnesti, och de avhämtades av stora demonstrationståg ur fängelserna. Och det dekretades, att föreningsrätten åter skulle gälla. Detta innebar dock i praktiken endast, att rollerna blevo ombytta. Deltagarna i statskuppen 1934 och deras anhängare förbjödos att organisera sig. Om någon demokratisk likställdhet kunde man alltså icke heller nu tala. Den närmaste följden av den nya förordningen blev, att det lettiska kommunistpartiet och kommunistiska ungdomsförbundet åter legaliserades. Dessa organisationer fingo som sin första uppgift att förbereda den lettiska folkgruppens sociala och kulturella inlemmande i sovjetriket.

Kommunistpartiet ej blott legaliserades, utan det blev i praktiken redan före anslutningen det enda och allenahärskande. Vid statskuppen i maj 1934 hade, såsom redan nämnts, det lettiska parlamentet upplösts, och någon verklig folkrepresentation hade sedan dess icke

existerat. Efter systemskiftet skyndade man sig att vidtaga anstalter för att åter låta saeiman träda i funktion. Men den som trott, att det skulle bli fråga om ett fritt demokratiskt val, hade misstagit sig. Den »centrala valkommissionen» med ministerpresidenten som ordförande såg till, att ingen annan lista godkändes än det s. k. arbetarblockets, det vill i realiteten säga just det kommunistiska partiets. Om man sålunda med fog kan påstå, att den gamla saeiman hade för många partier (upp till 27 på 100 deputerade), kunde man om den nya i stället göra gällande, att den hade för få. Några dagar före valen till saeiman förklarade en av de ledande inom det lettiska kommunistpartiet, att detta under inga omständigheter hade för avsikt att verka för Lettlands inlemmande i SSSR. Allt tal i denna riktning vore endast illvilligt ryktessmideri, avsett att åstadkomma oro och förvirring bland väljarna. Och ändock blev en av saeimans första åtgärder ett beslut att begära landets upptagande i raden av de socialistiska sovjetrepublikerna. En deputation med ministerpresidenten i spetsen utsågs att resa till Moskva för att vid högsta rådets sammanträde framställa denna begäran. Härigenom ville man ge aktionen skenet av att vara ett spontant utslag av det lettiska folkets fria vilja. Man hade från början tänkt, att de baltiska staternas sak skulle behandlas redan första dagen efter rådets sammanträde, men först den 5 augusti kom det lettiska ärendet på dagordningen. Den stora folkfest, som var planerad i Riga till den 2 för att högtidlighålla anslutningen, måste man sålunda skjuta på i flera dagar. Den upparbetade klang- och jubelstämningen hölls emellertid sedan vid makt, ända tills delegationen återvände från Moskva, då massan fick en ny stimulerande injektion genom alla de skönmålningar av ryska förhållanden, delegaterna pliktskyldigast gävo. Och ändå hade de av Ryssland egentligen inte fått se något annat än de vanliga turistattraktionerna: metron, Volgakanalerna, hotell Moskva etc. Något av det mest beklämmande i hela det tragiska skådespel, som utspelats i Baltikum, är den otroliga godtrogenhet, de små staternas hemmabolsjeviker ge prov på. De göra sig skyldiga till samma omotiverade optimism som på sin tid de från Baltikum hemvändande tyskarna och inbilla sig, att de äro utsedda till speciella skötebarn, som ha att vänta en alldeles särskilt öm omvårdnad från statens sida, medan de i själva verket utgöra endast en droppe i det stora folkhavet och sedan festdagarna gått förbi inte komma att bestå några favörer.

Efter den officiellt proklamerade anslutningen till Sovjet den 5 augusti fortsatte den redan dessförinnan påbörjade utrensningen av den gamla regimens anhängare i allt snabbare tempo. I detta nu torde de allra flesta poster av betydelse inom ministerierna liksom även inom andra statliga och kommunala verk ha besatts med nya män. Flera av de förutvarande ministrarna ha förts till det inre av Ryssland, och man svävar i okunnighet om deras uppehållsort. Statspresidentens öde känner ingen med säkerhet. Han var emellertid redan tidigare försatt ur spelet, och hans uppgifter hade över-

tagits av ministerpresidenten Kirchensteins. Under den senaste tiden har utrensningen antagit alltmer omfattande och skrämmande proportioner. Den griper djupt in i medelklassens liv. Det är icke blott de direkta anhängarna av Ulmanis-regimen, som avlägsnas från sina platser och ersätts med rättrogna. Även de »ljumma», som ej tagit ställning vare sig till det tidigare autoritära systemet eller till bolsjevikstyret, sitta ytterst osäkert, och många tragedier utspelas i det tysta. Som en ytterligare olycka kommer för åtskilliga tvånget att plötsligt lämna sina bostäder för att bereda plats åt de ryska ockupationsstrupperna. Särskilt i Riga är situationen fatal, och myndigheterna ha måst tillgripa den från Ryssland välkända utvägen att inhysa flera familjer i samma våning. Snabbheten i händelseutvecklingen har nödgat dem till absolut hänsynslöshet gentemot den enskilde. Det har sålunda hänt, att hyresgästerna i en fastighet fått order att inom sex timmar utrymma sina våningar och ställa dem till militärmyndigheternas förfogande.

Den ryska penetrationen på den andliga kulturens område började så smått redan efter det första fördraget med Sovjet, i oktober förra året. Nu har den intensifierats i sådan utsträckning, att andra länders inflytande kan komma att helt äventyras. Ännu äga visserligen exempelvis både det franska lycéet och det engelska institutet i Riga bestånd; men de ha övertagits av staden och vilket deras öde blir, är svårt att förutsäga.

Den ryska propagandan arbetade redan från början i Lettland under gynnsamma förhållanden såtillvida, som en stor del av landets befolkning behärskar ryska språket. Detta gäller framför allt den äldre generationen, medan däremot de yngre i många fall inte haft tillfälle att lära sig ryska eller, såsom studenterna, av överdrivet nationalistiskt nit vägrat intressera sig därför. I skolorna har engelskan en smula omotiverat varit det grundläggande främmande språket och ingått redan i folkskolornas lärokurs. Att detta förhållande inte längre kommer att äga bestånd, säger sig självt och är väl egentligen inte att beklaga. Engelskan skall ersättas av ryskan. Erforderliga anstalter härför ha redan vidtagits. Under sommaren ha särskilda kurser i ryska anordnats; det gäller här icke kurser för nybörjare utan för sådana, som redan behärska språket praktiskt men behöva friska upp sina teoretiska kunskaper. Inom landet finnas nämligen redan enligt gjorda beräkningar 3,900 lärare, som äro i stånd att leda undervisningen i ryska. Och endast 89 skolor sakna helt och hållet för detta ändamål lämplig lärarkraft. Denna siffra är försvinnande liten, om man betänker, att det är fråga icke blott om de högre läroanstalterna utan även om folkskolan. Undervisningen i ryska kommer att börja i dennas fjärde klass. Genom en del omflyttningar torde man lätt kunna täcka hela lärarbehovet. Universitetsundervisningen kommer givetvis att likriktas i överensstämmelse med förhållandena i det övriga Ryssland. Den juridiska och teologiska fakulteten har redan upplösts, medan däremot en lärostol i marxism och leninism nyupprättats.

Dagens frågor

I realiteten inlemmades, såsom redan nämnts, Lettland i SSSR redan den 5 augusti. Först den 26 antog emellertid det lettiska parlamentet den nya sovjetkonstitutionen och förklarade sig självt som provisoriskt högsta sovjet. Kirchensteins utsågs till president i högsta sovjets presidium. Därmed var den sista etappen på Lettlands väg till Sovjet tillryggalagd. Historien skall visa, om det jämväl var den sista etappen på letternas väg som ett självständigt folk, eller om den nationella frihetsanda ännu lever, vilken fått sina stolta äreminnen i Brödrakyrkogården och Frihetsmonumentet i Riga.

William Freij.
